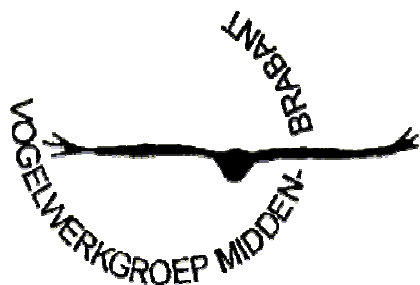

Peregrijn

p e r i o d i e k

Vogelwerkgroep Midden-Brabant heeft als doelstelling de in het wild levende vogels te bestuderen en deze vogels met hun leefgebieden te beschermen. De vereniging streeft deze doelen na door:

- **Vogelstudie**
- **Vogelbescherming**
- **Natuurbeheer**
- **Voorlichting/educatie**

Nummer 2

September
2006

indit

NUMMER....

- kunstmatigeijsvogelwanden_{peerbusink}
- klapekstersinwintersbrabant
- desteenuil_{janvanrijsewijk}
- veldleeuwerikinzwaaarweer
- kraanvogelslacdudè_{nicohilgers}
- nachtzwaluwinnnoordbrabant_{rapport}
- vogelcursus
- steljevoor?
- landgoeddeutrecht_{loekhilgers}
- gierzwaluwverslag_{gerardvanderkaa\irenevandenber}

ORGANISATIE

Voorzitter	Peer Busink
Secretaris	Wiel Poelmans
Penningmeester	Peter Slingerland
Bestuurslid (ruimtel.ordering)	Loek Hilgers
Bestuurslid (inventarisaties)	vacature

Contributie

Gewone leden	E 20,- per jaar
Huisgenoot leden	E 10,- per jaar
Leden tot 25 jaar	E 10,- per jaar
Losse abonnementen	E 10,- per jaar
Gironummer	3531190
Kamer v. Koophandelnr.	V.259.382

Inventarisaties/tellingen:

Steenuil	Jan van Rijsewijk
Kerkuil	Gerard van de Kaa
Roek	Peer Busink
Huiszwaluw	Roos Backx
Geelgors	Peer Busink
Weidevogels	Peer Busink
Ganzentelling	Loek Hilgers
Bekentelling	Peer Busink
Ransuittelling	Patrick Martens

Contactpersonen:

Habitatcommissies	Loek Hilgers
Excursies	Joep Aarts
Waarnemingsarchief	Eric van Gemert
Vogeltrekpost	Eric van Gemert
Stichting Beheer Kleine Landschapselementen Midden-Brabant	Dolf Gijtenbeek
Tentoonstellingscie/Bar	Nico Hilgers
Vogelcursus	Wiel Poelmans/Patrick Martens
Peregrijn periodiek	Jan van Rijsewijk

Kijk ook eens op:

www.vwgmiddenbrabant.nl

Webmaster

Corine Westerlaken a.i.

Turkse tortel

Streptopelia decaocto

De Turkse tortel is een regelrecht succesnummer. De eerste exemplaren van deze beige\grijze duif met het zwarte halsvlekje werden in ons land gezien in 1950 in Gelderland. Binnen een aantal jaren hebben ze vanuit hun oorspronkelijke leefomgeving in Zuidoost-Europa bijna het hele continent gekoloniseerd. Ook aan Nederland is de invasie niet voorbij gegaan. Het aantal broedparen is in ruim 50 jaren gegroeid tot zo'n 70.000. Turkse tortels zoeken graag de nabijheid van mensen op. Ze zijn niet schuw en bijna altijd met zijn tweeën. In de winter komen ze graag bij de voederplaats om zich te goed te doen aan zaden en maïskorrels. In het voorjaar wordt het "hoe-HOOOEE-hoe" van het mannetje soms minutenlang herhaald vanaf een zangpost op het dak of een lantaarnpaal. Turkse tortels zijn in staat om per jaar zo'n vier à vijf legsels te produceren. Mussen en Merels reageren soms agressief op overvliegende Turkse tortels en gaan er soms achteraan, waarschijnlijk omdat ze op het silhouet van een Sperwer lijken.

IN MEMORIAM JO SWAANS

Op 10 augustus is ons dierbaar lid Jo Swaans overleden.

We zullen zonder Jo verder moeten. Jo stond eigenlijk altijd op de barricaden. Wij leerden hem kennen in het begin van de zeventiger jaren; hij kon zich vreselijk opwinden over alle aantastingen van natuur en landschap die hij zo vaak waarnam. Het was dan ook geen wonder dat hij in 1974 aan de wieg stond van wat nu de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant is. “Vogelbeschermers zijn veel te fatsoenlijk en veel te bescheiden”, zei hij vaak. Hij had een lange ervaring als ondernemer in de antiekhandel en zou graag meer van die ondernemersmentaliteit terug zien in natuurbeschermingsland: onderhandelen op argumenten, maar ook niet bang zijn voor powerplay: hij was er van overtuigd dat de macht van het getal, een grote groep medestanders dus, het belangrijkste wapen was in de strijd voor het behoud van landschap en natuurwaarden. Daar heeft hij zich met de vogelwerkgroep sterk voor gemaakt.

In het begin - we waren nog maar met een klein groepje- vergaderden we dikwijls bij hem thuis. Dan verbaasde hij ons na afloop met zijn fenomenale 8 mm.-filmpjes. Want zo ging dat bij Jo: als hij ergens warm voor liep, dan werd het nooit half werk. Zo heeft hij jarenlang prachtige filmpjes gemaakt, met soms heel opmerkelijke en niet eerder beschreven gedragskenmerken als onderwerp. Ik herinner me een Waterral, die nota bene een Keep vastgreep en probeerde te verdrinken. Zoiets te kunnen filmen vereist een urenlange concentratie en volharding. Dat kon hij opbrengen. Toen hij merkte dat de 8 mm.-techniek achterhaald was, hield hij er ook heel gemakkelijk mee op. Hij had er gemakkelijk mee kunnen scoren voor een groter publiek. Maar zo was Jo niet. Het was zijn manier van vogelstudie en het resultaat bleef voorbehouden aan hemzelf en een select gezelschap van gelijkgezinden.

Praten over natuurbescherming vond Jo prima, maar hij zorgde ervoor dat de daad ook bij het woord werd gevoegd. Zo werd hij de initiator en jarenlang de spil van de z.g. "Knotploeg". Hij vond het belangrijk dat we als vogelwerkgroep zelf actief bezig waren met beschermingsmaatregelen. Het onderhoud van knotwilgen en andere landschapselementen stond daarbij voor hem voorop. Het werd onder zijn leiding een zeer succesvol initiatief, dat later uitgroeide tot een zelfstandige stichting, de Stichting Beheer Kleine Landschapselementen. We mogen niet onderschatten welk een prestatie hij daarmee neerzette. Ruim dertig jaar lang was hij vrijwel elke zaterdag van het winterseizoen in het veld; en dat niet alleen: door de week had hij er dan al voor gezorgd dat alle afspraken met terreineigenaren klopten en dat het materiaal tip top in orde was. Hij deed het natuurlijk niet helemaal alleen, maar hij was daarin onvervangbaar en onmisbaar.

Zoals gezegd, het was voor Jo nooit half werk. Vorig jaar, bij het overlijden van dat andere boegbeeld van onze werkgroep, Ciska van Laarhoven, noemde ik het werk dat zij verrichtten in de Mortelen en aangrenzende landgoederen: jarenlang brachten zij daar samen alle broedgevallen van Haviken - en ook van de meeste andere roofvogels - in kaart om ze op die manier beter te kunnen beschermen tegen eierrovers en ander onheil. Jo heeft het genoeg mogen smaken dat de Havik, in de jaren zestig met uitsterven bedreigd door landbouwgif, een geweldige come-back heeft gemaakt; hij heeft daar op zijn manier een steentje aan bijgedragen.

Een andere favoriete soort van hem, het Korhoen, heeft het niet gered in Midden-Brabant, en dat heeft Jo ongetwijfeld verdriet gedaan. Hij vond dat de Brabantse heidevelden een belangrijk deel van hun karakter verloren toen deze prachtige vogels als gevolg van menselijk handelen het veld moesten ruimen. Voor de oorzaken van dat verdwijnen heeft hij steeds, ook in de pers, aandacht gevraagd. Maar het Korhoenderbeschermingsplan dat door de overheid in de jaren negentig werd gepresenteerd, kwam volgens Jo minstens tien jaar te laat. Ik vrees dat we hem gelijk moeten geven. Desondanks hebben we ontzettend plezierige uren beleefd, in de ochtendlijke vrieskou, met het tellen van bolderende korhanen op de Kampina, op de Rechte Hei en op de Oirschotse Hei. En ook bij onze jaarlijks terugkerende tellingen van Rietganzen en Regenwulpen, was hij altijd van de partij.

Gelukkig hebben we Jo door de jaren heen ook van een andere kant leren kennen. Op vrijwel al onze excursies was hij een graag geziene deelnemer. Prachtige tochten hebben we gemaakt in zowat heel Europa. Vooral de excursies naar het Hasbruch, Cap Gris Nez en naar Givry en Argonne zullen in ons geheugen blijven. Het waren vaak vermoeiende dagen waarop urenlang in heuvelachtig terrein gewandeld werd. Dan was het steeds weer Jo die er voor zorgde dat we in een gezellig resaurant goed konden eten. En dan was hij meestal de gangmaker in de vele gezellige uurtjes die daarna volgden.

Even zo markant was hij aanwezig, met zijn onafscheidelijke sigaar, op onze maandelijkse ledenvergaderingen. Het bestuur heeft hij het lang niet altijd gemakkelijk gemaakt. Met een kritische blik volgde hij alles en zijn mening stak hij nooit onder stoelen of banken. En dat werd steeds erg gewaardeerd. Ook na de vergadering was het natafelen voor Jo belangrijk; de hele wereldproblematiek werd dan vaak nog eens even doorgenomen, waarbij ik me vaak verbaasde over zijn scherpe analyse.

We zullen zonder hem verder moeten; de Vogelwerkgroep zal niet meer helemaal hetzelfde zijn. Maar we zullen in zijn geest proberen door te gaan.

We wensen Annie, Fred en Anita en Hanneke en Peter en de kleinkinderen veel sterkte toe.

Kunstmatige ijsvogelwanden

Peer Busink

Het moet zo in juni 2003 geweest zijn. Tijdens een zgn. achterbanbijeenkomst van de BMF voor het gebied Beerze-Reusel werd medegedeeld dat de Pilot de Hilver opgehouden was te bestaan. Deze organisatie was enkele jaren daarvoor in het leven geroepen om in de beginfase de Reconstructie in het gebied de Hilver te ondersteunen. De Reconstructie heeft op zich het hoofddoel om intensieve veehouderijen uit gebieden in de Hilver die te dicht bij natuurterreinen zijn gevestigd te verplaatsen naar andere regio's, waardoor de natuurgebieden meer gevrijwaard zullen worden van stikstof-eutrofiëring uit de lucht.

De Pilot had haar werk gedaan en hield dus op te bestaan. Op zich geen opmerkelijke zaak, maar er was een budgetoverschot van € 12.000,00 waar men nog geen geschikt doel voor gevonden had. Deze gelden zouden terugstromen naar de centrale pot in Den Bosch indien er geen bestemming voor gevonden zou worden. Dus wanneer iemand een goed idee had, dan moesten die voorstellen eigenlijk de week daarvoor al ingeleverd zijn, want de einddatum voor indiening van projecten was eigenlijk al verstreken.

Twee dagen later kon ik 8 voorstellen van natuurprojecten aanbieden voor het gebied de Hilver. Tegelijkertijd werd ook meteen dispensatie aangevraagd voor de overschrijding van de sluitingsdatum. De aanvraag voor dispensatie en de voorstellen werden gehonoreerd, waardoor de verdere invulling en uitvoering van de projecten concreet gemaakt konden gaan worden.

Eén van de voorstellen was het aanleggen van twee kunstmatige ijsvogelwanden. Eén van de wanden zou komen op de oever van het paaigedeelte van de visplas in de Turkaa in Diessen, de andere aan de visplas Handelaars in Esbeek. Alle partijen die hier iets mee te maken hadden, zoals gemeente en hengelsportverenigingen, werden op de hoogte gesteld en in verder overleg werden de plannen concreet gemaakt. Toevallig had ik omstreeks deze tijd op een vogelexcursie in Zeeland een betonnen waterkeringelement in een berm zien liggen. M.i. de juiste afmetingen voor een ijsvogelwand. Op dit element was een sticker aangebracht waarop de naam en adres van de fabrikant stond. Deze bleek uit Tilburg te komen.

Toen later het fiat voor de realisering van dit ijsvogelproject afgegeven werd, ben ik naar dit bedrijf gegaan om gebruik te maken van een bestaand element, hetgeen behoorlijk kostenbesparend is omdat niet apart een gietmal gemaakt hoeft te worden.

Foto 1: Op zoek naar het beste model voor een IJsvogelwand

De elementen hebben een U-vormige dwarsdoorsnede met een opstaande wand van 2m hoog en 1,5m breed. Deze vorm leek mij ideaal omdat bij het aanbrengen van zand, deze wand niet om kan vallen. Ik had wel enige wensen aangedragen om het element m.i. veel geschikter te maken voor de functie van

een ijsvogelwand. Zo had ik de wens om weerszijde van de haakse hoeken van de opstaande kant schuin af te laten zagen waardoor de zandberg een meer natuurlijke vorm zou krijgen en natuurlijk het aanbrengen van enige gaten die dienst moesten gaan doen als nestingangen.

Gezien het feit dat deze elementen inwendig zijn voorzien van een standaard ijzeren vlechtwerk, moest voor deze elementen toch een aangepaste bewapening gemaakt worden.

Na enkele weken konden de aangepaste wanden ergens in het buitengebied van Diessen afgeleverd worden. Echter alleen op een plaats langs de verharde weg en daardoor op redelijke afstand van de eigenlijke locaties omdat op die plaatsen een zware vrachtwagen niet kon komen. Nu viel ook goed op dat een grijze betonnen wand in een natuurlijke omgeving een ontzettend lelijk gezicht was.

Foto 2: De aangepaste betonelementen afgeleverd ergens in het buitengebied

Omdat beide wanden in een rietzoom geplaatst zouden worden, werd gekozen om met gele en bruine verf een rietstructuur aan te brengen. Na informatie ingewonnen te hebben was betonverf van de firma Kein te Almere het beste spul wat je kon gebruiken, maar daar hing wel een prijskaartje aan. Toen ik de firma belde over het leveren van de verf en uitlegde

wat de bedoeling van deze wanden was, vond men het idee zodanig uniek, dat ik de verf gratis thuis gezonden kreeg.

Foto 3: De voorkant wordt voorzien van een "natuurlijke" kleur

Nadat de wanden hun kunstmatige natuurlijke kleur gekregen hadden, werden ze vervoerd naar hun definitieve bestemming. Op zich een schijnbare eenvoudige klus voor het Grondwerkbedrijf Joop Bosmans uit Hilvarenbeek, echter dit transport vergde op het laatste traject en vooral de rit naar de Turkaa een hoge mate van vakmanschap. Het element dat op zich 1600 kg weegt dat tezamen met ca 6m³ benodigd zand geladen was op een aanhangwagen achter de tractor, moest over een lengte van ca 200m *achterwaarts* langs de oever van de Reusel gereden worden met links en rechts een goede halve meter speling om op de juiste locatie te komen. Eén keer dreigde zelfs de oever onder de zware last te gaan bezwijken. Na adequaat stuurmanskunst is het uiteindelijk gelukt. Een schier bovenmenselijke prestatie.

Foto 4: Staaltje stuurmanskunst in z'n achterruit langs de Reusel

Van te voren was met een loader op locatie de grond waarop het element kwam te staan geëgaliseerd. Toen bleek dat hier de grond, waarop het element geplaatst moest worden, uit een ca 2m dikke kleilaag bestond. Omdat de druk onder de L-vormige wand ongelijk is, was het gevaar reëel dat

de wand na korte of lange tijd voorover zou gaan hellen. Om dit te voorkomen werd besloten om de voorkant met grenenhouten palen te stutten.

Zo blijkt maar weer dat bij zulke projecten in natuurlijke omgeving uitgevoerd, plotseling omstandigheden zich kunnen openbaren, waarmee van te voren geen rekening is gehouden. Met de loader werden deze palen de grond ingedrukt totdat het zand onder de kleilaag deze palen tegenhield. Op de juiste hoogte werden de palen "gekoppensneld". Met de loader werd de wand op zijn plaats gemanoeuvreerd en vervolgens werd het element opgevuld met zand. Tussentijds wel enkele malen aangedrukt met de laadbak om het inklinkingproces van de grond te compenseren, waardoor de berg later niet onder de rand van het element zal inzakken. Intussen werden aan de zijkanten van de wand palen trapsgewijs in de grond gewerkt om het zand aan weerszijden van de wand tegen te houden. Op het laatst werd de berg zand afgedekt met graszoden.

Foto 5: Heipalen worden in de kleigrond gedreven

Foto 6: Het koppensnellen

Foto 7: Het manoeuvreren van een element naar z'n definitieve plaats

Het was november 2004 en de tijd moest verder de wand een natuurlijk aangezicht geven waardoor het in zijn directe omgeving volkomen geïntegreerd zal worden.

Enkele weken later heb ik met de grondboor de zwarte grond achter de gaten verwijderd en daar voor in de plaats gele grond aangebracht. Zoals bekend mag worden verondersteld graven ijsvogels hun eigen nestholen uit in steile wanden en geel zand heeft daarvoor een betere structuur. Terwijl ik hiermee bezig was vloog achter mijn rug een IJsvogel langs, die zijn kenmerkende roep liet horen. Een voorteken dat het goed was?

Foto 8: Het vormen van de zandkering aan beide zijden van de wand

Op gelijke wijze werd in dezelfde week de wand aan de oever van de visplas bij de Handelaars geplaatst. Om de rust bij beide wanden enigszins te waarborgen werd van de hele operatie geen mediale ruchtbaarheid gegeven.

Foto 9: Het prepareren van de nestgaten.

Bij controle van de wand in de Turkaa in maart 2005 hoorde ik van afstand de roep van een IJsvogel. Aan de overkant heeft men zicht op de wand en ik zag een poepstreep onder één van de nestgaten en ook dat hieruit zand was weggegraven. Kassa dus. Bang voor verstoring, heb ik mijn ontdekking verzwegen.

Foto 10: De wand in maart 2004

Foto 11: Dezelfde wand in juni 2005

Na een week of zes kwam ik weer eens terug om polshoogte te nemen. Even verderop langs de oever waren twee hengelaars aan het vissen.

Bij het voorbij komen vroeg ik of ze al wat gevangen hadden: *“Hillemaal niks”,* antwoordde één van hen. *“Gij komt zeker veur die ijsvogels, dan bende te laot, die zijn al uitgevloge. Ik heb de ouwe bijna elke keer gezien as ik hier aan het visse waar. En lest zag ik er drie.”*

Toen ik op afstand naar de wand keek, zag ik dat een tweede gat was uitgegraven en aan het gat waren aanwijzingen te zien dat er ingevlogen werd. De conclusie was dat in het tweede gat een vervolbroedsel aan de gang was.

Het is bekend dat in het laatste deel van de jongenfase van het broedsel het mannetje alvast een tweede nestholte uitgraaft waardoor het vrouwtje vast aan haar tweede broedsel kan beginnen, terwijl het mannetje de jongen verder voert. Zelfs drie broedsels kunnen op deze manier in een seizoen worden voortgebracht. Op deze manier kan een ijsvogelpopulatie die bijv. na een strenge winter in een regio geheel is weggevaagd, in relatief korte tijd weer redelijk snel op een bepaald niveau komen.

Ik heb in dat seizoen niet meer gecontroleerd, maar heb gehoord dat daarna in het gebied meerdere ijsvogels zijn gezien.

Na het broedseizoen heb ik besloten om de nestgaten niet schoon te maken en dus ook niet van nieuw geel zand te voorzien, omdat er nog ongebruikte gaten in de wand aanwezig waren en voor de continuïteit mij het beter leek om de wand ongemoeid te laten.

In het vroege voorjaar van dit jaar ben ik weer naar de wand wezen kijken en vanaf de overkant geïnspecteerd. Iemand had de overhangende vegetatie voor de wand

weggesnoeid, waardoor de wand nu geheel zichtbaar was geworden. Dit leek mij geen goed idee geweest te zijn, omdat ijsvogels juist overhangende vegetatie voor de nestgang prefereren, omdat de nestopening dan gecamoufleerd blijft. Toch bleek dat in een derde nestgat was gegraven.

Bij latere inspecties is naar mijn mening in het afgelopen jaar één broedsel in deze wand geweest. Aan de andere wand bij de visvijver Handelaars zijn tot nu toe geen activiteiten van ijsvogels bij de wand geconstateerd.

Dit najaar zal aan beide wanden een eenvoudige aanpassing aangebracht worden, waardoor de overhangende vegetatie voor de wand een wat meer nadrukkelijker zijn functie krijgt. Tevens zal worden onderzocht of de gebruikte nestgaten van vorig jaar later ook gebruikt werden.

Epiloog

Alhoewel het nu controversieel zal klinken, ben ik er in principe niet zo voor om gebruik te maken van kunstmatige elementen om in de natuur geschikte biotopen te realiseren en daardoor een bepaalde diersoort te bevoordelen. Al de aspecten die een soort in een bepaald biotoop nodig heeft om zich in stand te kunnen houden, moeten in principe in dat biotoop ook van nature aanwezig zijn.

In bovenstaande gevallen werden in de visvijvers in voorgaande jaren ijsvogels foeragerend waargenomen. Voedsel en rust (in de paaigedeeltes van de vijvers wordt door hengelaars niet gevist) waren bij deze vijvers (op zich ook kunstmatige elementen) aanwezig. M.i. was het ontbreken van een steile oever in beide gebieden de enige ontbrekende schakel voor een geschikt ijsvogelbiotoop. Wanneer hier langs de oever een zandhoop was neergelegd en men had de aan die zijde van het water de wand recht afgestoken, dan had dit beslist een natuurlijker aanzien gehad met zeker hetzelfde broedresultaat. Maar na één broedseizoen zal zo'n wand zodanig schuin afgekald zijn, waardoor de wand verder als broedplaats ongeschikt zou geworden zijn.

Een betonnen wand heeft dit nadeel niet en men is daardoor ook niet op vrijwilligers aangewezen om met materieel elk jaar de wanden voor het nieuwe broedseizoen opnieuw te prepareren. En wanneer zo'n betonnen wand vrij natuurlijk in het biotoop aangebracht kan worden, heeft zo'n betonnen wand dan toch voordelen t.o.v. aangebrachte zandwanden. En daar komt nog bij dat in dit geval onverwachts de financiële middelen aanwezig waren. Deze overwegingen waren voor mij net overtuigend genoeg om dit project zo uit te voeren. En bij mijn weten is het geschikt maken van een ijsvogelbiotoop door gebruik te maken van een kunstmatige wand om hierdoor het enige ontbrekende element in dat biotoop op te heffen nog nooit eerder uitgevoerd. Dit project heeft bewezen dat dat in ieder geval mogelijk is.

KLAPEKSTERS

inwintersbrabant

bron: Huub Don (Sovon)

De klapekster is geen familie van de ekster, maar behoort tot de klauwieren. De grauwe klauwier, een kleiner familielid, komt ook in Nederland voor. Klauwieren zijn middelgrote zangvogels met lange staart, krachtige snavel met haakvormige punt en een donkere band door of achter het oog. Vaak zitten ze langdurig in de top van een struik of boom te loeren naar een prooi. Op het menu staan insecten, kikkers, hagedissen, kleine knaagdieren en kleine vogels. Klauwieren bezitten de lugubere gewoonte om prooien -vaak nog levend- aan stekels en doorns van struiken of prikkeldraad te spietsen als voedselvoorraadje. Vanwege deze akelige gewoonte kreeg de klapekster de bijnaam 'roofwurger'.

We gaan terug in de tijd. De afgelopen winter is in de gehele provincie speciaal aandacht besteed aan de winterspreiding van de klapekster. Ook leden van onze werkgroep zijn benaderd om een bepaald gebied te bezoeken en op klapeksters te controleren.

In gebieden waarin verondersteld kon worden dat er zich meerdere exemplaren ophielden werden simultaantellingen georganiseerd.

In Midden-Brabant werd de coördinatie genomen door ons clublid Albert Vrielink. Tellers waren o.a. Peer Busink, Loek Hilgers, Jan Paymans en Jan van Rijsewijk.

“In Midden-Brabant lijkt van een lichte teruggang sprake ten opzichte van vorige winter. Verschillende “vaste” locaties waren slechts tijdelijk bezet of bleven onbezet. Vogels met een vaste stek waren soms moeilijk terug te vinden. Dat er gedurende het winterseizoen ook vogels op onverwachte plekken opdoken, suggereert in ieder geval dat de winterspreiding van de klapekster toch enige dynamiek kent en geen eenduidig vaststaand beeld hoeft op te leveren.”

Belangrijkste "bolwerk" voor klapeksters in Midden-Brabant is de Kampina. Tijdens de winter van 2004/2005 verbleven naar schatting 2 exemplaren op de Kampina zelf, 1 exemplaar rondom de overstromingsvlakte bij de Logtse brug en mogelijk een exemplaar ten noorden van Kampina bij kasteel Nemelaer/Kievitsblek. Voor de overige locaties gaat het om eenlingen. De locaties betreffen de Leemkuilen ten oosten van Udenhout, de Loonse en Drunense duinen, De Brand, Regte Hei en Roversche Hei. Daarmee wordt het aantal overwinteraars voor Midden-Brabant geschat op 8 à 9 ex.

In de afgelopen winter 2005/2006 lijkt het beeld te ontstaan, evenals in West-Brabant, van minder territoria. Tijdens de simultaantelling van zaterdag 7 januari jl. werden rondom de Kampina 2 exemplaren geteld. Eén bij het Brandven en één bij de overstromingsvlakte van de Logtse brug. Op de Loonse en Drunense duinen is 1 klapekster aanwezig, evenals op de Regte Hei en de Roversche Hei. Op 12 en 13 januari worden ook nog klapeksters gezien bij het Leikeven/Huis ter Heide en de Leemkuilen bij Udenhout. In totaal gaat het dus om 5-7 vogels.

Het laatste broedgeval in Nederland is in 2002 vastgesteld. Begin vorige eeuw broedden er in Nederland nog honderden paren Klapeksters op heidevelden en hoogveenrestanten. Vanaf de jaren twintig moest de Klapekster snel terrein prijsgeven. Deze afname was het gevolg van habitatverlies door ontginning en bebossing van de woeste gronden en verdwijnen van cultuurland nabij heidevelden. Een andere belangrijke oorzaak van de teloorgang van de roofwurger is een drastische afname (in soorten en hoeveelheden) van grote insecten en van veldmuizen.

desteenuil

inmiddenbrabant

De achteruitgang van de Steenuil was in 2003 aanleiding voor de oprichting van Steenuilenwerkgroep Midden-Brabant.

Jan van Rijsewijk

Najaar 2005

De Steenuil redt het niet alleen door het plaatsen van nestkasten. Goed beheer en verbetering van het Steenuilenbiotoop kan zorgen voor een betere voedselsituatie.

Biotoopverbetering blijft daarom de komende jaren een belangrijk punt bij onze werkgroep. De Steenuil is hier op de langere duur zeker bij gebaat en het is voor jezelf ook heerlijk en gezond om in de frisse buitenlucht te werken.

Buiten dat we enkele nestkasten hebben verhangen en nieuwe contacten gelegd hebben was onze belangrijkste activiteit van het afgelopen najaar het plaatsen van wilgenstaken. In een persbericht boden we wilgenstaken aan lieden in het buitengebied. In totaal zijn bijna 100 staken weggezet. De meeste ook op prima locaties.

Een hele klus was ook het verkrijgen van de staken. Daar wist ons clublid Jan van Laarhoven wel raad mee. Niet alleen z'n broek maar ook het wankel trapje zijn reden tot enige bezorgdheid. Ook daar wordt aan gewerkt!

Dat het soms niet altijd meevalt een inventarisatie uit te voeren getuigd volgend bericht...

Beste Jan,

“Twee keer heb ik mijn gebied geïnventariseerd. Op de fiets en met een cassetterecorder met het bandje wat ik van je gekregen heb.

De eerste keer heb ik vooraf niet opgezocht waar vorig jaar een steenuilen territorium vastgesteld was dus wist ik ook niet of ik er een aan zou kunnen treffen.

De tweede keer heb ik dat wel gedaan en extra goed opgelet in den Hoek en op het Laar. Ik heb de inventarisaties uitgevoerd rond de avondschemering. Beide keren heb ik geen enkele steenuil waargenomen.

Ik ben nog een derde keer terug geweest. Nu alleen naar den Hoek en het Laar. Wederom het bandje laten horen maar er kwam geen reactie.

Omdat het voor mij de eerste keer is dat ik op deze manier een steenuilen inventarisatie uitvoer weet ik niet of ik iets verkeerd gedaan heb.

Wel was het weer tijdens alle avonden niet al te best.

De eerste keer stond er vrij veel wind. De tweede keer heb ik een bui regen gehad onderweg. De derde keer was het droog, maar de temperatuur is geen enkele keer boven de 8°C uitgekomen.

Als jij nog gaat inventariseren wil ik graag een keer met je mee.”

Peter van Gestel

Inventarisatie voorjaar 2006

Zodra het weer het toelaat kun je meestal vanaf half februari achter de uilen aan. Maar dat viel tegen! Tot het einde van de inventarisatie, zo half april, was het te koud en kwam de temperatuur 's-avonds niet boven de 10 graden uit. Enige voordeel was dat het veelal windstil en droog weer was. Of de koude heeft meegeteld met het uiteindelijke resultaat is moeilijk te zeggen maar het heeft hier en daar zeker invloed gehad. De laatste jaren is er een vast groepje van tellers ontstaan. (Tussen haakjes) zijn het aantal getelde territoria.

Gebied Tilburg: (9) Nico Hilgers, Jan van Rijsewijk, Kees van de Poel, Ad Robben, Job van de Hoven, Jan van Laarhoven

Gebied Oisterwijk: (8) Paul van Kerkhoven

Gebied Haaren:(2) Dolf Gijtenbeek, Peter van Gestel, Ad van Opstal, Nick Vonk

Gebied Hilvarenbeek: (21) Peer Busink, Jan van Gestel, Bart Ketelaars, Ton van Helvoirt, Jan Smulders, Geert Matheeuwse

Gebied Goirle: (1) Roos en Jacques Backx

Woensdag 26 april jl. heeft de Provinciale Jaaravond Steenuil en Kerkuil plaatsgevonden. Iedereen was weer welkom in het Natuurmuseum Brabant te Tilburg.

De jaaravond is een gezellige en informatieve bijeenkomst waar uilenbeschermers uit Brabant bijeenkomen om terug te kijken op het seizoen 2005 en om vooruit te kijken naar het seizoen 2006.

Ernst-Jan van Haften, Coördinator Soortenbescherming Brabants Landschap, opende de avond en presenteerde de resultaten van de bescherming Steenuil en Kerkuil in 2005. Daarna volgde een voordracht over de stand van de Kerkuil in Nederland anno 2005 door Johan de Jong, beschermer van de uilen in Nederland, de Kerkuil in het bijzonder.

Johan de Jong

Na de pauze was er een vertoning van een korte film met verbazingwekkende beelden van het (nest) gedrag van de Ransuil, met wederom een toelichting van Johan de Jong. Voordat de avond besloten werd, met het uitreiken van een nieuw provinciaal jaarverslag, werd er nog de oorkonde uitgereikt aan de uilenbeschermers van het jaar 2005.

Resultaten 2005 in Midden-Brabant

Het aantal bezette nestkasten voor de Steenuil neemt ook in Midden-Brabant langzaam toe. Kasten worden geplaatst op die plekken waar de nood het hoogst is.

Broedresultaten hangen sterk af van weersomstandigheden. De warme periode in juni van 2005 is mogelijk ongunstig geweest voor veel Steenuilen; veel paartjes broeden nog steeds onder dakplaten van oude schuurtjes. Vanwege de oplopende temperatuur kunnen jonge Steenuilen doodgaan of in een te vroeg stadium de veel te warme nestplaats verlaten, met alle gevolge van dien.

Resultaten 2005 Midden-Brabant

Groep	Nestkast bezet	Vrij broedgeval	Territorium	Totaal
Tilburg	4	7	9	20
Hilvarenbeek	0	0	29	29
Middelbeers	2	2	4	8
Liempde	3	2	0	5
St.Oedenrode	0	3	0	3
Riethoven	0	2	7	9
Oirschot	3	5	0	8
Best	8	3	0	11
Lage Mierde	4	5	0	9
Son en Breugel	0	2	0	2
Leende	0	1	0	1
De Kempen	0	0	6	6
Totaal Midden-Brabant	24	32	56	102

Er zijn vrij grote verschillen in de aantallen geregistreerde broedgevallen en territoria. Zo heeft Hilvarenbeek 29 territoria maar niet één geregistreerd broedgeval. Wellicht doordat er wel uilen gehoord zijn in het voorjaar, maar de kasten later niet meer gecontroleerd zijn. De groep van Peer Busink is dit jaar uitgebreid met 4 mensen wat betekent dat de kasten nu wel gecontroleerd gaan worden. Ook zijn er nog onduidelijkheden over wanneer je nu kunt spreken over een territorium. Vastgesteld mag worden dat we op de goede weg zijn met bescherming.

De praktijk:

Nadat er een schuur afgebroken is achter dit huis in Tilburg-Noord, heeft de Steenuil in de spie van de dakkapel zijn intrek genomen.

Samen met een kennis heeft Job van de Hoven (links op de foto) zojuist een nestkast vervangen in Moerenburg.

Jan Paymans controleert een kast in een appelboomgaard bij Haaren. Zoals in veel kasten, hebben hier ook spreeuwen ingezet.

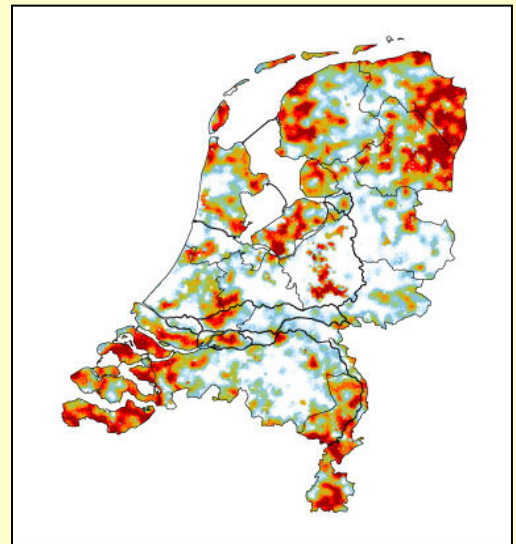
Wilgenstaken, verkregen bij Knotploeg Helvoirt, liggen hier klaar om geplant te worden.

VELDLEEUWERIK **inzwaarweer**

SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland roepen 2006 uit tot 'het Jaar van de Veldleeuwerik'. Deze ooit zo algemene en bij vrijwel iedereen bekende leeuwerik staat thans **felrood op de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels en loopt een gerede kans uit grote delen van het land te verdwijnen.**

De Veldleeuwerik was in de jaren zeventig van de vorige eeuw één van de meest verspreide broedvogels van ons land, en na de Merel en Huismus ook de talrijkste. Wie had kunnen denken dat amper 25 jaar later deze zomerse zangvirtuoos op de Rode Lijst zou belanden? De afname in deze periode bedraagt meer dan 90%. Intensivering van de landbouw en veranderingen van duinvegetaties en heidevelden zijn zeer nadelig voor Veldleeuweriken.

Verspreiding van Veldleeuwerik in 1998-2000 met aanduiding van relatief hoge (rood/oranje) en lage (groen/blauw) dichtheden. In de lichte gebieden ontbrak hij vrijwel.

Borst vooruit, kop hoog met de snavel naar boven en tegen de wind in verandert de bruine vleermuisachtige verschijning in een zwart stipje dat maar door blijft gaan met het produceren van eindeloze reeks klanken. Het vrouwtje zingt duidelijk minder hard en minder uitbundig dan het mannetje.

Ze laten zich volop horen boven vochtige duinvalleien, heidevelden en akkers. Ook vochtige niet al te intensief gebruikte weilanden zijn in trek. Alleen worden weidegebieden voor het grootste deel vakkundig kaalgeschoren. Er is dan geen voer en geen dekking meer te vinden. Het onopvallende nestje wordt al snel verpulverd. En als de enorme jaarlijkse verliezen tijdens de trek en overwintering niet meer door een jaarlijkse geboorte worden aangevuld, gaat het razendsnel mis.

Een deel van de veldleeuweriken blijft 's winters hier rondzwerven, maar samen met de treklustigen spoeden ze zich al vroeg in het voorjaar terug naar hun broedgebieden. Veldleeuweriken die in Nederland broeden, trekken voor een deel weg naar Frankrijk of Engeland.

Hoog boven de aarde "tiereliert" het lied in een onafgebroken stroom de ruimte in. Minutenlang wordt dat volgehouden en als je een stijve nek wilt voorkomen, is een horizontale houding het beste. Als aan een draadje lijkt de vogel heel gelijkmatig naar boven te worden getrokken.

Op een polletje of kluitje wordt er soms ook gezongen maar meestal kunnen ze zich niet bedwingen en stijgen ze al jubelend op. Je ziet ze op de grond overigens gemakkelijk over het hoofd. Ze zijn iets groter dan een mus en bruin geschubd, dus vallen ze niet erg op. Het is een vogel met een 'wit randje'. Niet alleen de buitenste staartpennen zijn wit, ook de achterrand van de vleugel is licht gekleurd.

Het nest is een onopvallend holletje in een graspol, dat de jongen na een week al wandelend zo snel mogelijk verlaten. Risicospreiding, want de her en der verspreide jonge vogels zijn een minder makkelijke prooi voor wezels, hermelijnen en andere roofdieren. Pas na een week of twee kunnen ze vliegen en stijgen hun overlevingskansen aanzienlijk.

Deelnemers: Dolf en Rietje Gijtenbeek, Gerard van der Kaa, Maurice van der Kaa, Toine en Reini Murray, Aad en Dory van Gelswijk, Joep Aarts, Nico en Mariës Hilgers.

Op zaterdag 25 februari gingen een aantal leden (en enkele partners) van de vogelwerkgroep Midden-Brabant richting Lac du Der in Noord-Frankrijk.

In de loop van de middag kwam iedereen aan bij het hotel Cheval Blanc in Giffaumont.

Nadat we ons hadden geïnstalleerd, konden we natuurlijk niet wachten om zo snel mogelijk naar het meer te gaan, om de eerste kraanvogels te bewonderen. Aan de westkant van het meer, bij de vogelkijkhut kregen we de eerste exemplaren al te zien. Ook viel op dat er behoorlijke aantallen **Grote zaagbekken** en **Zilverreigers** zaten.

Kraanvogelweekend Lac du Der 25 tot 28 februari 2006

Tegen het vallen van de avond werd het echt spectaculair. Er kwamen grote vluchten vanuit het zuiden invallen. Deze vogels kwamen waarschijnlijk rechtstreeks van de meren in de buurt van Bordeaux naar het Lac du Der op hun tocht naar het noorden. Zij hadden veel last van de sterke tegenwind en zogauw ze over de dijk waren doken ze snel naar beneden om laag over het water naar hun overnachtingplaats te vliegen.

Op zondagochtend waren we al vroeg (bij zonsopkomst) aan de oostkant van het meer om aldaar bij de opkomende zon een geweldig schouwspel te kunnen gadeslaan. Niet al te ver uit de oever stond een groep van zeker 5000 Kraanvogels klaar om op te stijgen en in groepen van steeds enkele honderden vlogen ze op om of in de buurt te foerageren of door te vliegen naar hun broedplaatsen. Vooral indrukwekkend was het geluid. Het leek er werkelijk op alsof er vóór vertrek vergaderd werd over de te voeren tactiek. Het was snijdend koud; de noordoostenwind was moeilijk te harden. Omdat het erg zonnig was en toch wel lekker weer om te wandelen, ging een deel van de groep een lekkere wandeling maken en de rest ging Kraanvogels zoeken die op het land aan het foerageren waren. We troffen elkaar weer in Giffaumont alwaar de wandelaars de hond in pot aantreffen; de zuurkool was al op!!

Kraanvogelweekend Lac du Der 25 tot 28 februari 2006

Op maandag hebben we nog erg genoten bij de Kraanvogelboerderij waar we vanuit de vogelkijkhut de foeragerende kraanvogels erg goed konden bekijken, maar ook een goed zicht hadden op de voederplaats waar we in korte tijd allerlei vogels rustig konden bekijken. **Grote bonte specht, Boomklever, Goudvink, Keep, allerlei mezen, Geelgors etc.** Daarna besloten we naar de bossen rond het Lac d'Orléans te gaan. Het was erg de moeite waard; mooie loofbossen en jawel precies zoals Joep voorspelde, kregen we **de Middelste bonte Specht** te zien en te horen. Enkel van ons konden deze voor ons bijzondere soort prachtig door de telescoop bekijken. Genieten dus. Het was prachtig zonnig en konden ons enkele uren in het voorjaar wanen.

Kraanvogelweekend

Geheel in overeenstemming met de rest van het weekend sloten we dit erg geslaagde vogelweekend af met Bourgondisch getafel in een plaatselijk restaurant.

Nico Hilgers

Aandachtvoor....

(op verzoek van Jan Paymans)

LESBIAN WILDLIFE HOSPITAL

Een bezoek aan **Agia Paraski** op het eiland **Lesbos** zou zeker de moeite waard zijn om haar

prachtige afwisselende Griekse landschap en haar mooie en traditionele architectuur. Toch is het uitje niet compleet

zonder een kijkje te nemen in het **Lesbian Wildlife Hospital** van **Ineke en Joris Peeters**.

De Geschiedenis

In 1993 is het Wildlife Hospital van de grond gekomen, als centrum voor gewonde vogels en speciale diersoorten. Het Wildlife Hospital is sinds 1996 een zelfstandige vereniging. Het begon met een kleine opvang voor vogels, maar dat groeide al snel uit tot een allround rehabilitatiecentrum voor wilde- en huisdieren.

Wie zijn ze en wat doen ze?

Joris en Ineke zijn enthousiaste dierenliefhebbers, die geheel op eigen initiatief deze dierenkliniek tot stand hebben gebracht, met als doel hun steentje bij te dragen aan het verminderen van dierenleed.

De Doelstellingen

Opvang van zieke- gewonde- en aangeschoten wilde dieren, om ze na rehabilitatie terug te zetten in de natuur. Daarbij is het de bedoeling dat de dieren hun natuurlijk gedrag behouden.

De Toekomst

Op dit moment is er geen plaats meer voor uitbreiding. In het Hospital zijn er ook nog de ziekenkooien waarin de vogels eerst worden opgevangen en daar kunnen opknappen. Er is ook de chirurgie waar de behandeling en operaties plaatsvinden.

Donaties

Het Wildlife Hospital is voor het merendeel van de onkosten van voer, medicatie en opbouw geheel afhankelijk van giften en donaties. Iedere

ondersteuning in welke vorm dan ook is welkom. Ieder kan lid worden van deze vereniging. Dit kan door elk jaar **E 25.=** over te maken op giro **361 1982 o.v.v. Wildlife Hospital**. Op diverse plaatsen op het eiland treft U witte spaarpotten aan met het logo van het Wildlife Hospital. Hier kunt U ook uw gift doen. U kunt natuurlijk ook langs komen en alles zien.

De Provincie Noord-Brabant heeft destijds SOVON gevraagd om een soortbeschermingsplan op te stellen voor de Nachtzwaluw in Noord-Brabant.

Gebiedsspecifieke kennis over de terreinen in Noord-Brabant, waar Nachtzwaluwen voorkomen, is verzameld door het benaderen van gebiedskenners. Die kenners vond men ook bij VWG Midden-Brabant. Zonder andere daarbij tekort te doen noem ik op de eerste plaats Peer Busink, Loek Hilgers en Wiel Poelmans die nauw betrokken zijn geweest bij dit project.

Maar zeker niet te vergeten ook alle leden die verschillende jaren achtereen het gebied De Utrecht geïnventariseerd hebben op die Nachtzwaluw.

Soortbeschermingsplan Nachtzwaluw Noord-Brabant

* (Dit is slechts een samenvatting van het rapport over de Nachtzwaluw. Het complete rapport bestaat uit 73 pagina's.

Achtergrond
+
Doelstelling

Werkwijze

Taxonomie
+
herkenning

Leefwijze

Levenscyclus

Rond het begin van de eeuw broedden enkele duizenden paren nachtzwaluwen in ons land, met name op de oostelijke en zuidelijke zandgronden en in de duinstreek. Vooral op droge, halfopen gronden als heide en duinvalleien was het typische geratel van het mannetje 's nachts niet van de lucht. Met het ontginnen van veel van die gronden nam de stand navenant af. Rond 1975 waren minder dan duizend paren over en was het westen des land vrijwel ontvolkt. Sindsdien zijn de laatste bolwerken in het noordoosten - op het Bargerveen na - ook vrijwel verlaten. Begin 90'er jaren broedden 450 tot 600 paar nachtzwaluwen in ons land, het leeuwendeel daarvan op de Veluwe en in Noord-Brabant en Limburg. Sinds het midden van de jaren '90 is er sprake van een licht herstel van de nachtzwaluwpopulatie: zowel op de Veluwe als in Noord-Brabant namen de aantallen weer toe, tot 950-1100 paren.

Nachtzwaluwen zijn vogels van doorgaans droge, halfopen tot open terreinen. Het nest bevindt zich op de grond, maar de aanwezigheid van enig geboomte als schuil- en zangplaats is gewenst. Bovendien houdt zich in die bomen een flink deel van het voedsel op, dat bestaat uit grote insecten (vooral nachtvlinders en kevers, die in de vlucht worden gevangen). Het zijn zomervogels, die de winter doorbrengen in tropisch Afrika. Rond nachtzwaluwen bestaan allerlei volksverhalen en mythen, die helaas geen van allen enige positieve eigenschappen aan de vogel toedichten. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het mysterieuze leven van de nachtzwaluw: overdag zie je ze niet of maar zelden, en 's nachts produceert de vogel vreemde geluiden.

Kwaliteit
leefgebied

Nederland

Noord-Brabant

Terrein
eigenaren

Natuur
gebiedsplan

Het voorkomen in Nederland is vrijwel beperkt tot de Hogere Zandgronden met de grootste verspreiding op de Veluwe, Kempen en Noord-Limburg.

Noord-Brabant herbergt ongeveer 1/3 deel van de Nederlandse broedpopulatie Nachtzwaluwen. De huidige Noord-Brabantse populatie omvat naar schatting ruim 400 paar. De populaties liggen verdeeld over de provincie, met concentraties ten zuiden van Tilburg en Eindhoven.. In West-Brabant herbergt de Brabantse Wal 2 grote populaties, één er van is grensoverschrijdend en vormt één populatie met de Kalmhoutse Heide in België.

Verspreiding

Leefgebied

Natuurwetgeving

Voedsel

Klimaat

Ecologische
Hoofdstructuur

Tabel 2.4.2. Aantalsontwikkeling van de Nachtzwaluw in de belangrijkste broedgebieden van de Nachtzwaluw in Noord-Brabant. De aantallen zijn gebaseerd op telgebieden-monitoring en hoeven niet in alle gevallen de totale aantallen territoria in die gebieden weer te geven

--: sign. sterke afname (>50% in 10 jaren)

0: stabiel (sd -25-33%)

f: fluctuerend (sd <-25 of >33%)

+: sign. matige toename (33-100% in 10 jaren)

++: sign. sterke toename (>100% in 10 jaren)

Telgebied	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	0	01	02	03	04	05	trend
Brabantse Wal N+Z	72	76	75	75	80	80	86	88	83	82	83	80	75				0
Cartierheide	6	6	4			6	5		5	8	8	8		7	10	12	+
De Maashorst							10	3	7	6	6		14	10	17		++
De Utrecht e.o.	26										61	74	66	53	48	32*	f
Leenderbos & Grootte Heide	13	18			14		23	30	17	18	16	29	47	36	34		++
Loonse en Drunense Duinen		4	3					7	10	13	10	13	16	16	17	14	++
Oirschotse Heide	6	9	12				11	18	14	20	27	20	20	16			+
Stevensbergen							7				8			8	17		f
Stippelberg							36			15	(8)			(3)			-(?)
Strabrechtse Heide & Beuven	4	6	5	5	4	4	4	8	8	9			19	22	31		++
Wecrter- en Budelerbergen	15				13	9	8	14	10	15	22	21	16	17	15		f

*niet alle telgebieden onderzocht, in de niet onderzochte gebieden bevonden zich in 2004 zes territoria.

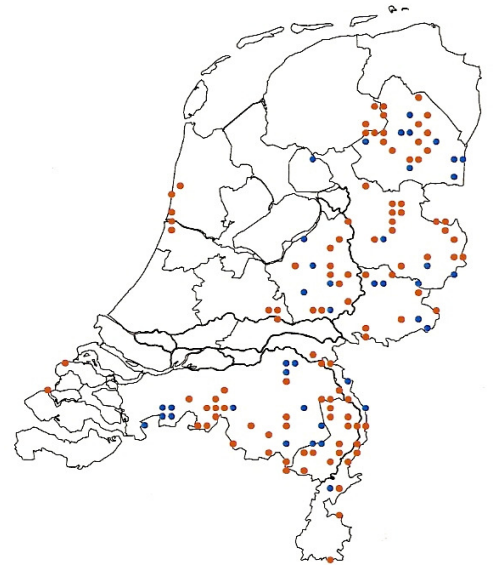

DE UTRECHT

“Voor de Nachtzwaluw moet gestreefd worden naar afwisseling in vegetatiestructuur: Open zandige plaatsen en plekken met boomopslag van met name grove den of berk(10-30%), dus selectief weghalen van opslag. Heidevelden kunnen worden vergroot door kaalkap aan de randen. Hierbij is het belangrijk voor de Nachtzwaluw dat er een geleidelijke overgang naar bos ontstaat; van open heide, naar boomgroepen, naar open bos naar gesloten bos. De bosrandlengte kan worden gemaximaliseerd door deze grillig te vormen”, aldus Loek Hilgers die er verder vanuit gaat dat in dergelijke overgangszones dichtheden van 5 tot 10 terr./100ha. kunnen worden bereikt.

In de Utrecht is in enkele jaren de populatie bijna gehalveerd door veranderd bosbeheer. Om deze achteruitgang te stoppen zijn acuut maatregelen nodig. Als alternatief voor de perceelsgewijze kaalkap, zou mogelijk de zogenaamde coulissekap en schermenkap kunnen dienen. Daarnaast kunnen de in het gebied gelegen droge heideveldjes (beter) geschikt worden gemaakt/worden uitgebreid (bijvoorbeeld richting de Landschotse Heide, waardoor een verbinding zou kunnen ontstaan met de Oirschotse Heide) zodat deze een groter deel van de populatie Nachtzwaluwen kunnen opvangen.

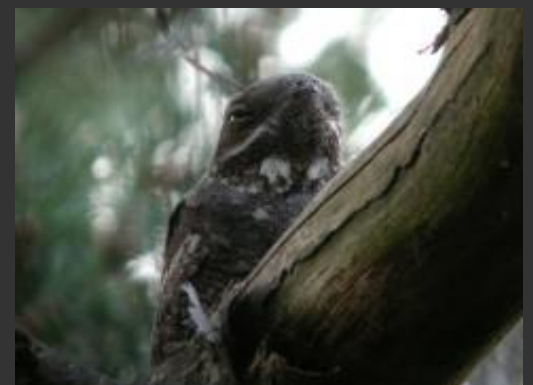
Een gedetailleerd voorstel voor duurzaam behoud van de Nachtzwaluw in de Utrecht met mogelijkheden voor beheer op kavelniveau is opgesteld door Loek Hilgers (2005).

Verspreiding van de Nachtzwaluw in Nederland in de periode 1998-2000 op atlasblokniveau (blauw: verschenen en rood: verdwenen) Bron:SOVON (2002).

DE LOONSE EN DRUNENSE DUINEN

Door grootschalig stuifzandherstel kan bestaand biotoop van de Nachtzwaluw minder geschikt of zelfs ongeschikt worden (te open/structuurarm stuifzand). Voor behoud van de huidige populatie is het nodig dat te verloren gaan broedgebied gecompenseerd wordt, bijvoorbeeld door aan de randen een geleidelijke overgangszone naar bos te creëren. Verder valt op dat de grote oppervlaktes ogenschijnlijk geschikt gebied niet worden bezet door de Nachtzwaluw. Het verdient aanbeveling om hier recreatie te beperken.

Mondiaal

Verspreiding

Actieplan

Bosbeheer

Gebieds
bescherming

Andere soorten

VOGELCURSUS

In het 2de jaar achtereenvolgende jaar is er door VWG Midden-Brabant een vogelcursus georganiseerd. Dit jaar vonden de theorielessen (zes in totaal) plaats in het Natuurmuseum te Tilburg. De praktijklessen waren steeds op de zondagmorgen daaropvolgend.

Advertentie

Vogelcursus voor beginners

De Vogelwerkgroep Midden-Brabant organiseert dit jaar een vogelcursus voor beginners. De cursus bestaat uit zes theorielessen op woensdagavonden en zes excursies op zondagochtend na de cursusavond. De lessen vinden plaats in het Natuurmuseum aan de Spoorlaan te Tilburg. De cursus start op woensdag 15 maart, aanvang 19:45 uur. De overige cursusavonden zijn op 5 april, 26 april, 17 mei, 7 juni en 28 juni.

De kosten bedragen € 47,50 inclusief studiemateriaal (o.a. cd met vogelgeluiden).

Hiervoor bent u tevens een jaar lang lid van de Vogelwerkgroep Midden-Brabant.

U kunt zich opgeven bij Wiel Poelmans: 013-4688568 (werkdagen na 19.00 h), of via e-mail: wpoelmans@home.nl.

Er werden 6 verschillende gebieden bezocht met ieder hun eigen biotoop zoals Huis ter Heide, Loonse en Drunense duinen, den Opslag, de Brand, de Biesbosch en Banisveld.

Vanaf de koude helft van maart tot aan het zomerse juli was er een groot enthousiasme te bespeuren bij de 24 cursisten, waarvan de meeste gerekend mogen worden onder de beginnende vogelaar.

Voor de laatste praktijkles op Banisveld zal nog lang in het geheugen gegrift staan. Wellicht heeft het gelegen aan de nieuwe kleurige haardos van Paula, maar die dag had een grote aantrekkingskracht van vogels op onze groep. o.a. werden tientallen Groenlingen, 'n zingende Geelgors en enkele Grauwe Vliegenvangers gezien. Klapstuk was wel een **vlinderende Wespendif** en een **biddende Wielewaal** vlak boven het heideveld. Een geweldige afsluiter!

Namens alle cursisten worden **Wiel en Patrick** hartelijk bedankt voor hun inzet en hun tijd die zij uit naam van de Vogelwerkgroep in deze cursus hebben gestoken.

Cursisten werden ook gevraagd hun belevenissen en eventuele op- en aanmerkingen op te schrijven. Het zou teveel papier vergen om alles letterlijk over te nemen dus is het beknopt weergegeven. Hier volgen er een paar:

.....Ik ben blij dat ik aan de cursus heb mee gedaan. Vooral de weidevogels hebben grote indruk op me gemaakt. Ik had nog nooit een Grutto of Kievit gezien. Ik kan me nog goed herinneren dat na de 1ste theorieles een wereld voor me open ging. Wel moest op het laatst in de lessen de stof worden afgeraffeld vanwege de tijdsdruk. Ook weinig tijd voor vragen en opmerkingen. Dat was jammer. De presentatie was verder goed; serieus en af en toe wat humor. Bij de praktijklessen was de groep soms erg groot en kon je moeilijk kiezen bij welke "Vogelwerkgroeper" je wilde meelopen. Allemaal hadden ze zoveel te vertellen!

Bert Bovenkamp

.....allereerst wil ik kwijt dat ik er veel van heb opgestoken. Vooral de trip naar de Biesbosch vond ik prachtig. Kiekendief, Zilverreiger en Nachtegaal waren een bezienswaardigheid waar je niet vaak kennis mee maakt. De groep was wel vaak te groot en lawaaierig, wat voor beginners wel normaal is denk ik. Ik wil zeker doorgaan met vogelen en eventueel met tellingen meedoen.

Martin van Mol

.....erg leerzaam en leuk. Je gaat hierdoor meer kijken en luisteren en dus meer opmerken. Een simpel voorbeeld; Afgelopen week-end was ik op een camping in Alphen en hoorde steeds hetzelfde vogeltje. Terug thuis geluisterd naar de verkregen vogelcd. Het was de Vink!

Verder vond ik de Biesbosch het leukst. Heel veel dank aan Wiel en Patrick.

Wilma Roest

.....Dank gaat uit naar de cursusleiders die het op een leuke en leerzame manier kunnen overbrengen. Het was ook een leuke groep mensen die er plezier in hadden.

Jan Paymans

....opzet was leuk en duidelijk. Ik denk er over om bij een vogelvereniging te gaan omdat mijn interesses meer liggen bij wildzang. Ik had enkele leuke avonden en excursies. Daarvoor dank.

Gerard

.....ik vond de cursus erg leerzaam. Het ging er gezellig (soms te gezellig)

aan toe. Ik kijk nu meer om me heen. Als ik nu ga fietsen neem ik de kijker mee en ontdek vogels die me eerst niet waren opgevallen.

Verschillende keren ben ik nog terug geweest naar Diessens Broek om te genieten van de Grutto's en andere vogels.

Verder vond ik de excursie naar de Biesbosch erg interessant met de Lepelaar, Blauwe reigers en Kleine Zilverreiger. Ik vond de cursus zeer de moeite waard en indien mogelijk wil ik me er in blijven verdiepen.

Complimenten aan Wiel, Patrick en Peer.

Jacqueline Peeters

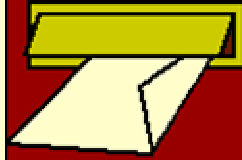

Hallo Jan,
Hierbij wil ik me graag aanmelden als vrijwilliger. Mochten er nestkasten e.d. schoongemaakt moeten worden dan houd ik me heel erg graag aanbevolen of wat er dan ook te doen valt voor de vogels. Ik weet niet of deze mail nou nog naar iemand anders toe moet, maar ik zal hem in ieder geval naar jou toesturen. Hopelijk kan ik een keer iets doen! Hartelijk dank en tot horens. Mijn e-mail thuis ligt er momenteel helemaal uit. Mail voorlopig maar op dit adres terug, dat is altijd goed,

Vriendelijke groet,
Paula Hondeman

Antwoord redactie:
Het lijkt mij het beste dat je eens naar de maandelijkse bijeenkomst komt in het Koetshuis in Helvoirt. Steeds op de laatste dinsdag v/d maand. Daar kun je vanaf "de zijlijn" de boel eens aanhoren en wellicht op bepaalde zaken reageren en dan meedoen.

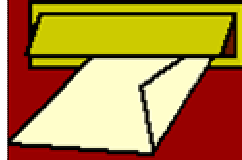
Hallo Allemaal

Na het doorlezen van de eerste Peregrijn met Nico Hilgers die geïnterviewd werd, (leuk om te zien hoe hij er nu uitziet, want vanuit Groningen zie je elkaar niet zo vaak meer), kon ik geen ander adres of telefoonnummer vinden om namens Jan Doevendans te reageren.

Het laatste jaar is het adres op de Peregrijn steeds Verlengde Grachtstraat 4 in plaats van 14. Het blad gaat dan zwerven en soms krijgen we het alsnog door een vriendelijke buurtgenoot in de bus.

Het blad ziet er heel mooi uit by the way tegenwoordig! Dus 14 in plaats van de huidige 4. Veel groeten aan alle bekenden vanuit Groningen.

Jan Doevendans

Deze plaats wordt vrijgehouden voor iedereen die iets te melden heeft.

Deze plaats wordt vrijgehouden voor iedereen die iets te melden heeft.

steliëvoor?

Hoe lang ben je al lid van de vogelwerkgroep?

Ik weet het niet precies meer, maar ik denk ongeveer 15 jaar.

Wat was de rede om er bij te gaan?

Op een van mijn vogelspeurtochten liep ik op de Belvert en kwam toevallig in gesprek met Ronald Smulders. Hij had een formulier bij zich van de Vogelwerkgroep.

Heb je een taak binnen de werkgroep?

Nee, ik doe wel veel aan tellingen en inventarisaties mee en dat vind ik voldoende.

Wat vind je van de maandvergaderingen?

Ik vind het heerlijk om de vergaderingen bij te wonen en alle nieuws aan te horen wat er die avond verteld wordt. Ook de diavoorstellingen hebben mijn voorkeur, alhoewel het dan wel steeds net te laat wordt voor mij, want 's morgens moet ik weer vroeg uit de veren.

Ben je veel in het veld?

Redelijk veel. Als ik even tijd heb trek ik er tussenuit.

Welk gebied bezoek je het meest?

Campina, Banisveld en Huisvennen trekken me het meest. Vooral om hun gevarieerde biotoop met interessante vogels. Ook kom ik er wel eens een albino-ree tegen.

Hoe zie je de natuur in Nederland over 20 jaar?

Erg moeilijk te voorspellen. Het zal er niet echt op vooruit gaan. Met de EHS zou het wel goed moeten komen.

Naam:

Jan Paymans

Woonachtig:

Dongen

Beroep:

Postbode

Leeftijd:

58 jaar

Burgerlijke staat:

Gehuwd

Kinderen:

**2 kinderen +
4 kleinkinderen**

Wat is je favoriete vogel?

Elk jaar ga ik wel een keer naar de Sallandse Heuvelrug om Korhoenders te zien.

Ook het IJsvogeltje vind ik prachtig. Samen met een kennis van me zitten we nog al eens een keer in een zelfgemaakt schuilhutje en kunnen hem dan van dichtbij bewonderen. Ik heb er zelfs video-opnames van gemaakt.

Heb je nog meer hobby's?

Ik mag ook graag in de tuin werken en fietsen doe ik graag.

Welk seizoen zie je het liefst?

Alle seizoenen zijn interessant voor vogels maar het voorjaar blijft favoriet.

Hoe besteed je jouw vakantie?

Liefst ga ik 's morgens vroeg de natuur in. Ook kamperen wij enkele keren per jaar bij "de boer". Laatst zijn we ook nog in Griekenland op het eiland Kos geweest. Ook wel om cultuur te snuiven.

Wat is je favoriete tijdschrift?

Grasduinen! Prachtige foto's en leuke reportages. Ik ben er op geabonneerd. Ook Natuurmonumenten lees ik graag.

Wat is je favoriete vervoersmiddel?

De fiets.

Wat vind je vrouw van al je vogelactiviteiten?

Die vindt het prima wat ik doe. Soms gaat ze met me mee. Samen gaan we ook naar de Sallandse Heuvelrug voor de Korhoenders. Ook bij de vogelcursus in het voorjaar was ze er steeds bij.

Koolmees

Parus major

De "vogel met de stropdas" is een kleurrijke gast in tuinen en parken. Koolmezen komen in de winter vaak op voedertafels. Als ware acrobaten hangen ze aan vetbollen en spekzwoerden. In tegenstelling tot Pimpelmezen zoeken Koolmezen hun voedsel nog wel eens op de grond. 's Zomers maken ze graag gebruik van nestkasten om in te broeden (bij gebrek aan natuurlijke nestholten). Koolmezen verschillen van de iets kleinere Pimpelmezen door hun zwarte kopje met witte wangvlek en opvallende "stropdas". Deze is bij de mannetjes dikker en voller dan bij de vrouwtjes. In tuinen waar zowel Kool- als Pimpelmezen broeden, trekken de Koolmezen meestal aan het langste eind. Daarom is het aan te raden om ook nestkasten met een opening van max. 28 mm op te hangen waar alleen een Pimpelmees in kan. Koolmezen hebben een opening van minimaal 32 mm nodig.

Landgoed DE UTRECHT

Landgoed De Utrecht ligt in Noord-Brabant en heeft niets van doen met de provincie Utrecht. Het landgoed valt grotendeels onder Esbeek (gem. Hilvarenbeek) en meet zo'n 2.600 ha. Het is gesticht door de toenmalige levensverzekeringsmaatschappij "De Utrecht", die in 1899 aan de Heidemij de opdracht gaf om de eerste 700 ha. "woeste grond" te ontginnen.

WAT NU?

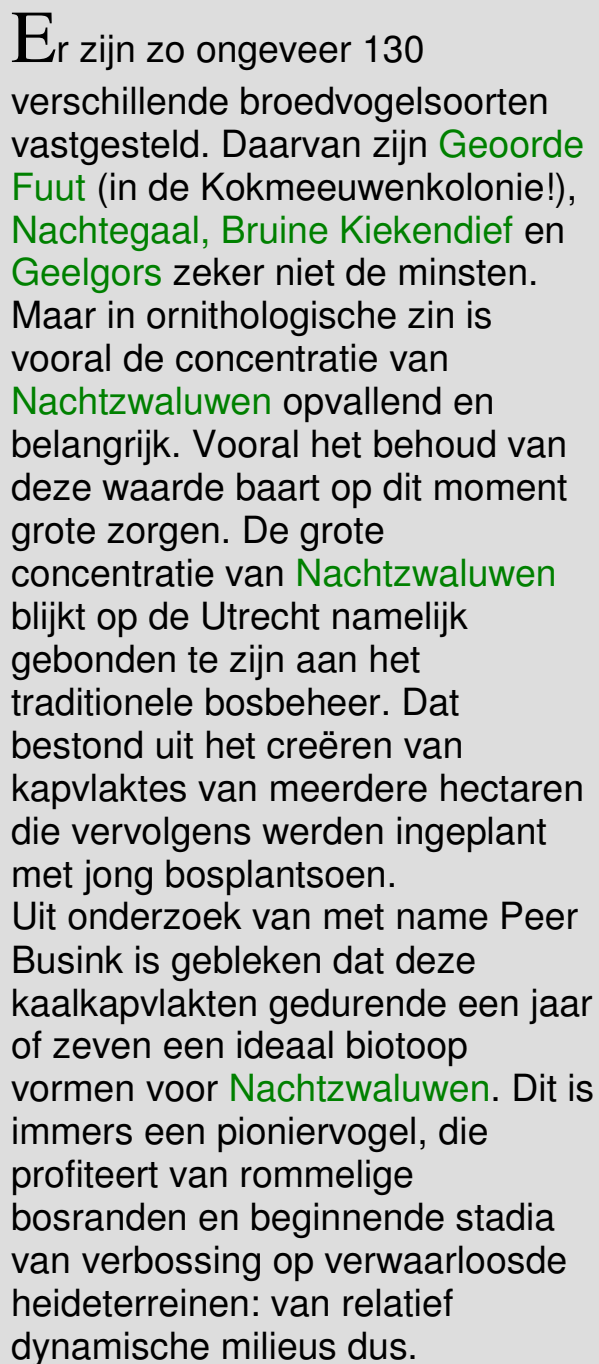

Het was de levensverzekeringsmaatschappij natuurlijk op de eerste plaats te doen om een rendabele investering. Thans telt het landgoed ongeveer 1.900 ha. (naald-)bos en natuur, 500 ha. landbouwgrond verdeeld over negen verpachte boerderijen en zo'n 100 ha. overige bestemmingen (o.a. bebouwd en sinds enige jaren ook een 18-holes golfbaan).

Na enige fusies en overnames berust het eigendom tegenwoordig bij Fortis n.v. De ironie wil, dat met het vorderen van de tijd het idee van wat rendabel is behoorlijk is verschoven. De bosbouw kost allang geld en ook de landbouw lijkt op deze, voornamelijk marginale gronden, geen groots perspectief meer beschoren. In een recente notitie geeft Fortis aan, dat men rekening houdt met een verder teruglopen van de inkomsten uit de bosbouw en een terugloop van de inkomsten uit de landbouw van zo'n 10 %. Men gaat er vanuit dat ongeveer 100 ha. landbouwgrond, bij het beëindigen van de lopende contracten, niet opnieuw rendabel te verpachten zal zijn; deze oppervlakte komt dus vrij voor andere functies.

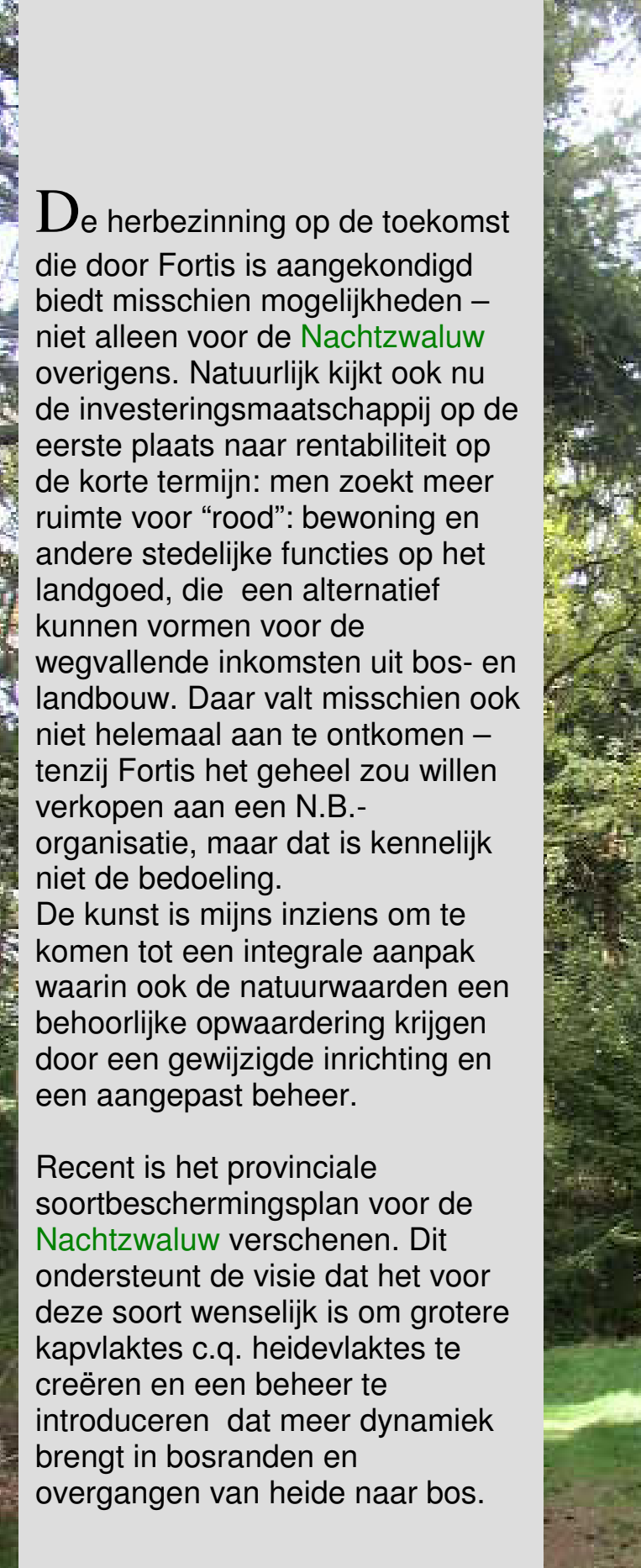
Tijd voor een herbezinning: Fortis, wat nu?

Voor natuur en landschap heeft het Landgoed de Utrecht grote waarden en fascinerende ontwikkelingsmogelijkheden. In principe bevat het een staalkaart van zowat alle biotopen en landschapstypen die je in Brabant kunt verwachten. Van de oorspronkelijke, voedselarme natte en droge heide resteert nog zo'n 200 ha. en er zijn fraaie overgangen naar het relatief voedselrijke beekdal van de Reusel die hier nog volop meandert. Dit beekdal en de aangrenzende Neterselse Heide met de vennen Goor en Flaes zijn door de Nederlandse overheid aangewezen als gebied dat valt onder de Natuurbeschermingswet; het is tegenwoordig, onder invloed van de Europese regelgeving, ook aangewezen als habitatrictlijngebied.

Er zijn zo ongeveer 130 verschillende broedvogelsoorten vastgesteld. Daarvan zijn **Geoorde Fuut** (in de Kokmeeuwenkolonie!), **Nachtegaal**, **Bruine Kiekendief** en **Geelgors** zeker niet de minsten. Maar in ornithologische zin is vooral de concentratie van **Nachtzwaluwen** opvallend en belangrijk. Vooral het behoud van deze waarde baart op dit moment grote zorgen. De grote concentratie van **Nachtzwaluwen** blijkt op de Utrecht namelijk gebonden te zijn aan het traditionele bosbeheer. Dat bestond uit het creëren van kapvlaktes van meerdere hectaren die vervolgens werden ingeplant met jong bosplantsoen. Uit onderzoek van met name Peer Busink is gebleken dat deze kaalkapvlakten gedurende een jaar of zeven een ideaal biotoop vormen voor **Nachtzwaluwen**. Dit is immers een pioniervogel, die profiteert van rommelige bosranden en beginnende stadia van verbossing op verwaarloosde heideterreinen: van relatief dynamische milieus dus.

Nu kappen en aanplanten in economische zin niet meer loont, is men op het Landgoed De Utrecht overgestapt op een vorm van “integraal bosbeheer”. Dit is een type beheer, dat door de (provinciale) overheid wordt ondersteund om uiteindelijk een grotere oppervlakte natuurlijk loofbos te ontwikkelen. Voor de boseigenaar is het interessant omdat het weliswaar leidt tot geringere opbrengsten uit houtverkoop, maar, wat belangrijker is, vooral tot geringere onderhoudskosten. Iedereen blij, zou je denken, maar **de Nachtzwaluw** blijkt daardoor in hoog tempo het veld te ruimen (74 broedparen in 2001, 48 paar in 2004 (32 paar in 2005 op een iets kleiner telgebied)). Al sinds 2000 zijn er geen grotere kapvlakten meer bijgekomen en de aanplant op de oude kapvlakten is inmiddels zo oud en dicht, dat er geen **Nachtzwaluw** meer in terecht kan. De nog aanwezige oppervlakte heide is te gering om een zelfstandige populatie in stand te houden. De wrange overweging daarbij moet bovendien zijn, dat het ontwikkelen van een soortenrijk, natuurlijk loofbos op deze overwegend droge en gepodzoleerde bodems misschien wel een illusie is, terwijl herstel van het heidebiotoop bij een doordachte aanpak al op korte termijn tot een veel grotere biodiversiteit zou kunnen leiden.

De herbezinning op de toekomst die door Fortis is aangekondigd biedt misschien mogelijkheden – niet alleen voor de **Nachtswaluw** overigens. Natuurlijk kijkt ook nu de investeringsmaatschappij op de eerste plaats naar rentabiliteit op de korte termijn: men zoekt meer ruimte voor “rood”: bewoning en andere stedelijke functies op het landgoed, die een alternatief kunnen vormen voor de wegvallende inkomsten uit bos- en landbouw. Daar valt misschien ook niet helemaal aan te ontkomen – tenzij Fortis het geheel zou willen verkopen aan een N.B.-organisatie, maar dat is kennelijk niet de bedoeling.

De kunst is mijns inziens om te komen tot een integrale aanpak waarin ook de natuurwaarden een behoorlijke opwaardering krijgen door een gewijzigde inrichting en een aangepast beheer.

Recent is het provinciale soortbeschermingsplan voor de **Nachtswaluw** verschenen. Dit ondersteunt de visie dat het voor deze soort wenselijk is om grotere kapvlaktes c.q. heidevlaktes te creëren en een beheer te introduceren dat meer dynamiek brengt in bosranden en overgangen van heide naar bos.

Fortis heeft een z.g. “Vliegende Brigade” opgezet; een groep van betrokken instanties en personen waarmee de ontwikkelingsplannen voor Landgoed de Utrecht intensief worden besproken. Namens de B.M.F. heeft onze werkgroep zitting in deze “Vliegende Brigade”: het duurzaam beheer van de Nachtswaluwenpopulatie op De Utrecht zal één van onze belangrijkste speerpunten zijn.

Loek Hilgers

GIERZWALUWEN IN DE JOANNESKERK

Gerard van der Kaa

In de zomer van 2002 kwam ik in contact met Tiny Heijmans uit Haaren die rond onze kerk gedurende de zomermaanden de Gierzwaluwen opserveerde en in kaart bracht.

Met “onze kerk” bedoel ik de Joanneskerk in Oisterwijk waar ik sinds 2000 als koster werkzaam ben.

Op een aantal “natuurlijke” nestplaatsen broeden er al vele jaren 6 aan 7 koppels Gierzwaluwen.

Door zijn enthousiasme aangestoken kwam ik in contact met Hans Remmen die samen met mij en Tiny in de zomer van 2002 de kerk geïnspecteerd heeft op mogelijke broedplaatsen en om te kijken of we extra broedgelegenheid konden creëren voor de Gierzwaluwen.

Wij kwamen toen op het idee om in een groot galmgat aan de oostkant van de kerk een luik te plaatsen met daarin een aantal gierzwaluwkasten.

Met toestemming van ons kerkbestuur hebben we in het voorjaar op **26 mei 2003** een luik geplaatst waarachter een 8 tal nestplaatsen gemonteerd zijn.

Om de gierzwaluwen op de nieuwe nestgelegenheid te attenderen was er in een van de nestkasten een luidsprekertje geplaatst waardoor we s’ morgens en s’ avonds gedurende een uur de lokroep van gierzwaluwen afspeelde. Dit gebeurde door middel van een tijd klok en een recorder met een eindloos bandje.

Gedurende de zomer van 2003 werden al regelmatig verkenningsvluchten bij het luik waargenomen door Tiny Heijmans maar er werd nog niet daadwerkelijk binnen gevlogen.

In de winter van 2003 / 2004 heeft de kerk in de steigers gestaan voor het nodige groot onderhoud aan het oostelijke stuk van de kerk.

Boven het reeds bestaande luik in de oostgevel bevinden zich nog twee smalle galmgaten die bij de renovatie voorzien zijn van trespa panelen. Ook achter deze panelen van ± 30 x 150 cm

zijn ook nog eens 8 nestkasten gemaakt van ± 30 x 30 x 30 cm. Ook hier is de mogelijkheid om door middel van een uitneembaar bovenpaneel een camera in te monteren.

Gezien de hoogte van deze kasten wil ik met een vleermuisdeskundige nog eens bekijken of er een mogelijkheid is om hier vleermuizen in te laten overwinteren.

Voorjaar 2004

Uit observaties van Tiny Heijmans bleek dat er eind juni al volop actie was rondom de vliegopeningen van het luik, ik zelf heb ook waargenomen dat er ingevlogen werd.

Het stemde ons zeer optimistisch, en wij achtte de kans groot dat zij gebruik zouden gaan maken van de kunstmatige broedgelegenheid.

Bij inspectie van de nestkasten na het broedseizoen kwam ik tot de ontdekking dat in een van de kastjes een begin was gemaakt met de bouw van een nest. Ook lag er een eitje in wat later door Hans Remmen werd bevestigd als zijnde een ei van een eerstejaars gierzwaluw dat waarschijnlijk nog onbevrucht was. Het was een vrij doorzichtig ei met een hele dunne schaal.

GIERZWALUWBESCHERMING

NEDERLAND

Om nog wat meer achtergrondinformatie te krijgen had ik mij inmiddels ook opgegeven als lid van GBN

In een van hun verslagen werd er om medewerking gevraagd om mee te doen aan een cameraproject. Omdat ik in mijn nestkastjes uitstekende mogelijkheden heb om hier een camera boven te plaatsen, heb ik mij ook opgegeven om aan dit project mee te doen.

Samen met Eef Moeskops uit Middelbeers die ik had leren kennen van een cameraproject in een kerkuilenkast hebben we ook in onze kerk in het voorjaar van 2004 een cameraopstelling gemaakt om opnames te kunnen maken.

Omdat alle kasten de zelfde afmeting hadden 15 h x15 x 30 cm lang, (wat eigenlijk net de laag was om een camera boven te plaatsen) hebben we dit probleem opgelost door in alle kasten boven de uitgefraise nestkom een vierkant gat in te zagen.

Boven dit gat is een koker geplaatst waarin zich de camera bevind. Dit had bovendien ook het voordeel dat de camera boven elk willekeurig nestkastje geplaatst kan worden.

Voorjaar 2005

We hadden er voor gekozen om de camera te plaatsen boven de nestkast waar zich het nestje in bevond waar ze in 2003 aan begonnen waren.

De camera was voor het eerst in werking op **30 april 2005**

Wat we nog niet zo snel verwacht hadden gebeurde toch, op 8 mei konden we de eerste beelden vast leggen van een koppeltje gierzwaluwen in de nestkast.

Met mijn kennis van dat moment ging ik er vanuit dat ze dan waarschijnlijk ook vrij snel zouden gaan broeden, dit bleek echter niet waar te zijn. Ik had eigenlijk voor dit seizoen nog niet zo'n hoge verwachtingen van het broedsucces.

Maar op 1 juni lag er dan toch het eerste ei, gevolgd door een 2 ei op 2 juni, en een 3 ei op 4 juli.

Op de beelden is te zien dat ze s'nachts samen op het nest zitten en om de beurt de eieren bebroeden. Ze zitten ook s'nachts geen moment stil

en zijn voortdurend bezig met de aankleding van het nest en met veren poetsen. Het eerste jong was uitgekomen op 25 juni, en op 26 juni zij ze alle 3 uit het ei.

Op 8 juli beginnen de jongen al vleugeloefeningen te doen. Ook is op de beelden te zien dat de ouders de uitwerpselen van de jongen in hun bek meenemen om het nest schoon te houden.

De jongen zij uiteindelijk op 8 augustus uitgevlogen, waarna de ouders samen nog een nacht gebleven zijn en toen ook zijn vertrokken op 9 augustus. De grote groep was toen al 14 dagen vertrokken.

Het eerste ei in deze nestkast

Voorjaar 2006

Ook dit jaar heeft waarschijnlijk het zelfde koppeltje weer gebroed, ook dit jaar was het paartje begin mei al aanwezig in de kast maar begon pas met een broedsel op 6 juni toen het eerste ei gelegd is. Er zijn dit jaar twee jongen uitgevlogen die pas 12 augustus zijn uitgevlogen, dus nog 3 dagen later als vorig jaar.

In het begin van dit seizoen was ik bang dat er niets van een broedsel terecht zou kunnen komen omdat in het nestkastje langs de gierzwaluwnest een spreek zat te broeden die drie jongen had, die nogal het nodige kabaal maakte.

Een van die jongen was in de gierzwaluwnest terecht gekomen en is daar dood gegaan. Deze heeft daar een tijd gelegen voordat hij verwijderd kon worden.

Op 18 mei gaf de camera beelden dat bij het dode jong nu ook de twee jonge spreeuwen uit het naast gelegen nestkastje en een Adult gierzwaluw in de nestkast zitten. Blijkbaar waren de gierzwaluwen niet van plan om een nestplaats zomaar op te geven.

Op 20 mei waren de jonge spreeuwen uitgevlogen en keerde de rust in de nestkast terug. Het paartje gierzwaluwen heeft daarna toch nog tot 6 juni gewacht eer het begon te broeden.

Ik heb jammer genoeg van het broeden op zich dit jaar geen beelden kunnen opnemen omdat de computer die ik voor dit doel gebruik te weinig opslagruimte heeft om zo'n groot aantal beelden op te kunnen slaan.

Daarom ben ik voor het volgende broedseizoen op zoek naar een geschikte computer dus als iemand nog een geschikte computer heeft houd ik me aanbevolen om die voor dit doel te gebruiken.

Op de foto hiernaast is te zien dat de twee jonge spreeuwen bij het dode jong samen met een van de Adult gierzwaluwen overnacht. Ook is goed te zien dat het nest dit jaar inmiddels een heel eind verder is aangekleed vergeleken met de foto van vorig jaar.

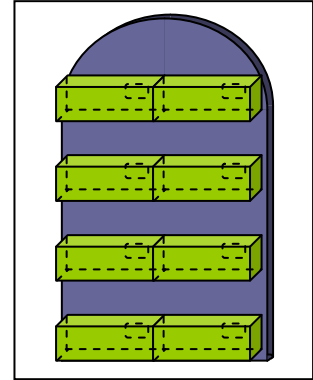
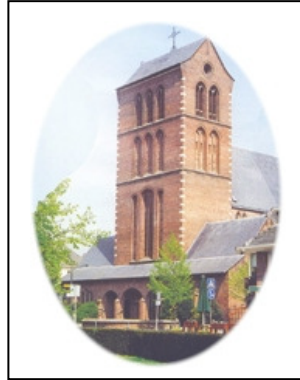
Onderstaand artikel heeft in het Gierzwaluwen bulletin gestaan jaargang 4 november 2005, na aanleiding van mijn onze activiteiten in de Joanneskerk.

Gierzwaluwen in Oisterwijk

Situatieschets

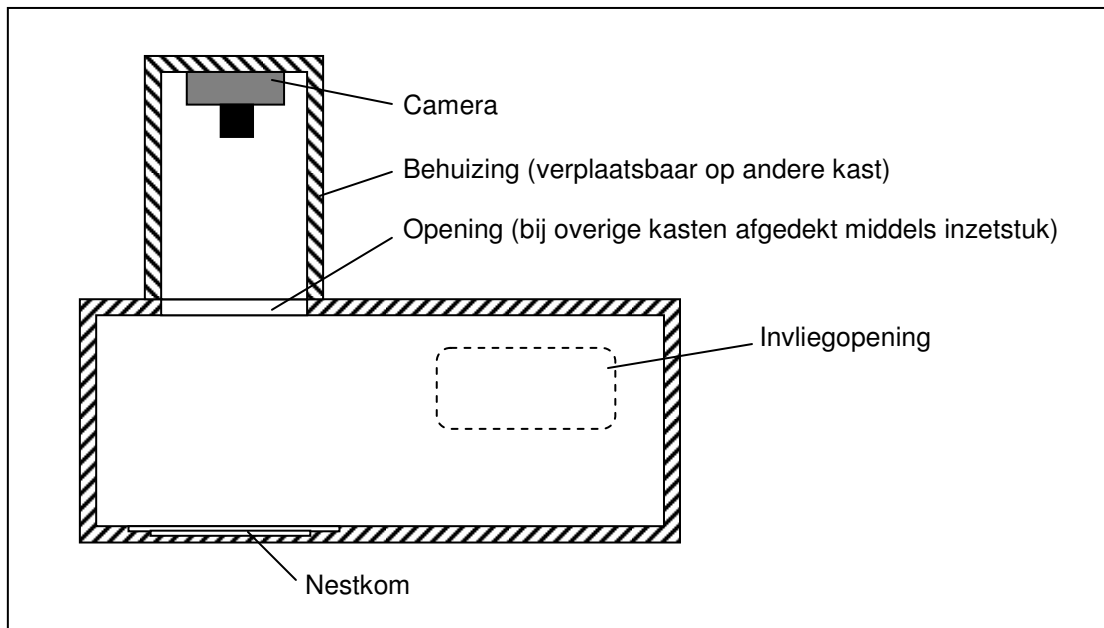
In de Johanneskerk te Oisterwijk bevinden zich momenteel acht kunstmatig aangelegde nestgelegenheden voor gierzwaluwen. De houten kasten zijn

gemonteerd achter een schot dat in de opening van een raam zit, boven in de kerk. In 2004 heeft een aantal gierzwaluwen hier gebroed. In de nabije toekomst zullen nog eens acht nestkasten geplaatst worden. Aan de buitenzijde van de kerk zijn enkele natuurlijke nestplaatsen (vrij broedgeval). Deze zijn echter moeilijk/niet toegankelijk.

De camera

Er wordt gekozen voor een flexibele opstelling van de camera. Dat wil zeggen: de camera is niet gebonden aan één enkele nestkast, maar kan eenvoudig worden verplaatst naar een andere kast, mocht in de eerste kast

geen sprake zijn van een broedgeval. De opstelling komt er schematisch als volgt uit te zien:

Beeldverwerking

Het beeldsignaal zal via een computer worden verwerkt. Middels een bewegings-detectie programma worden alle bezoeken aan de kast nauwkeurig geregistreerd, zodat we geen moment hoeven te missen.

Inmiddels is er ook door het IVN in Oisterwijk een begin gemaakt met een gierzwaluwproject.

In het voorjaar van 2005 zijn er door Jan van Opstal, Maurice van der Kaa en ondergetekende een 70 tal nestkasten voor gierzwaluwen gemaakt die aan particulieren in Oisterwijk zijn verstrekt.

Hier zijn echter nog geen resultaten van bekend.

Ook Peter van de Staay heeft in het nieuwbouwproject “in Goede Aarde” waar hij is gaan wonen in samenwerking met de gemeente en de aannemer een project gerealiseerd waarbij 28 Gierzwaluwneststenen zijn ingemetseld in de rij woningen waar hij in woont.

Onderstaand artikel is na aanleiding hiervan verschenen.....

Gierzwaluw naar Boxtel gelokt

door Irene van den Berg

Woensdag 27 juli 2005 - Nieuwbouwwijk In Goede Aarde in Boxtel krijgt er een nieuwe bewoner bij: de gierzwaluw.

In Goede Aarde is populair. Zelfs vanuit het zuiden van Afrika is er aandacht voor deze nieuwbouwwijk. Niets is toekomstige bewoners te veel ze reizen duizenden kilometers om hier te komen. Tenminste, dat is de bedoeling.

*Toekomstig bewoner van In Goede Aarde Peter van der Staay met een neststeen voor gierzwaluwen in zijn handen.
(Foto Sanda Peerenboom)*

In veertien huizen in de Boxtelse nieuwbouwwijk worden neststenen voor gierzwaluwen gebouwd. In de zomer komen deze Afrikaanse diertjes een nestje bouwen Nederland. Initiatiefnemer Peter van der Staaij uit Helvoirt hoorde van deze neststenen op de vogelclub in Helvoirt waar hij lid van is. 'Slapend lid', geeft hij met een lach toe. „Zoveel weet ik nu ook weer niet van vogels“. Toch wist de toekomstig bewoner van In Goede Aarde zijn medebewoners te enthousiasmeren om ook zo'n neststeen in hun huis te laten bouwen. Van der Staaij, die op het Newtonplein gaat wonen, is lid van een kopersgroep. Veertien van de 22 leden van de groep besloten mee te doen. „In Goede Aarde staat bekend als een groene wijk, dus daar passen deze stenen uitstekend in“, vindt hij. Voor het beestje zijn deze neststenen erg belangrijk. „De dieren broeden vaak in muurholten en onder daken van gebouwen. Omdat de bebouwing moderner wordt, zijn er steeds minder plekjes voor de dieren.“

Vrije val

De kasten worden hoog in de nieuwe huizen gebouwd. Gierzwaluwen laten zich namelijk ongeveer 2,5 meter uit de nestkast vallen, zodat ze snelheid kunnen ontwikkelen om te vliegen. Het lijkt op een soort vrije val. 'Aparte vogels', vindt ook Van der Staaij. Een leuk weetje over het dier is bijvoorbeeld dat hij in de lucht slaapt. In groepen stijgen de dieren op naar een hoogte van twee of drie kilometer,

waar ze in de lucht blijven hangen. Genoeg reden dus om ervoor te zorgen dat dit diertje naar Boxtel komt. „De aannemer was meteen enthousiast en heeft de kosten van het inmetselen op zich genomen.“ Bewoners die kiezen voor één steen, krijgen de kosten van zestig euro vergoed. „Ik heb er zelf voor drie gekozen, want gierzwaluwen zijn groepsdieren.“ De stenen worden in Duitsland gemaakt en in Zwijndrecht is een speciaalzaak voor de bakstenen. Het kan nog wel een paar jaar duren voordat de gierzwaluwer hun nestje vinden. Maar als ze eenmaal beet hebben, blijven ze hun hele leven terugkomen. „Om de natuur een handje te helpen, gaan we de zwaluwen lokken met een CD.“ Wanneer u de volgende zomer het typische schrille srie srie geluid van de zwaluw hoort, kan dat dus ook best een CD-tje zijn.

.Vogelen iseenhobbydievaak levenslangblijft.

Wordt daarom lid van onze vogelwerkgroep en breng een eerste bezoekje aan de maandelijkse bijeenkomst/vergadering in Het Koetshuis te Helvoirt (Torenstraat 32).

Elke laatste dinsdagavond van de maand ben je welkom. Onder het genot van een kop koffie, een hapje en een drankje kun je luisteren naar tal van vogelzaken die zich in onze club afspelen.

HET IS MOGELIJK JE TE
ABONNEREN OP

Peregrijn

verschijnt elk half jaar

**Een abonnement kost
10.- euro per jaar.**

**Je kunt je opgeven via
info@vwgmiddenbrabant.nl**

